

G. Kent, R. Croucher. Achieving oral health. The social context of dental care. 198 bl. Oxford: Wright, 1998. Prijs £ 17.99. ISBN 0 7236 1057 6.

Onlangs verscheen een geheel herziene en meer uitgebreide versie van het uit 1984 daterende 'The psychology of dental care' (dat nog een herdruk kende in 1991) onder bovenvermelde titel. De auteurs van de nieuwe uitgave stellen zich ten doel een bijdrage te leveren aan de kennis over psychologische en sociologische factoren die van invloed zijn op de mondgezondheid. Zij benadrukken daarbij het belang van de interpersoonlijke communicatie in de tandartspraktijk. Het boek is in eerste instantie bestemd voor het onderwijs in de tandheelkunde en sluit aan op de huidige vereisten binnen het (Britse) curriculum. Daarnaast wordt het de algemeen-practicus aanbevolen als mogelijkheid tot individuele 'éducation permanente'.

Wanneer de oude en de nieuwe druk naast elkaar gelegd worden valt bij eerste oogopslag een aantal zaken op. De onderwerpen die gebleven zijn, behelzen het ontstaan van angst bij de patiënt, het helpen overwinnen daarvan, pijn en de tandarts-patiëntrelatie. Verdwenen zijn hoofdstukken over psychologie in de tandartspraktijk en preventie. Nieuw zijn vier hoofdstukken over de veranderende positie die de tandarts heeft bij het bereiken van mondgezondheid en een hoofdstuk over speciale categorieën patiënten. Bovendien is er nu bij elk hoofdstuk een paragraaf toegevoegd waarin expliciet wordt ingegaan op de toepassing in de eigen praktijk van het beschrevene.

Bij tweede oogopslag blijken de vier hoofdstukken over de veranderende rol van de tandarts een schat aan onderwerpen te behelzen. Enkele voorbeelden: waar preventie als hoofdstuk verdwenen is, komt het nu terug in de vorm van het ontwerpen van een preventieprogramma voor de patiënt in het hoofdstuk over het begeleiden van patiënten bij het bereiken van mondgezondheid. In een ander hoofdstuk wordt ingegaan op de percepties van de patiënt van de eigen tandarts en, heel bijdetijds, de stress die de tandarts kan ervaren en het risico van burn-out. Bij de speciale categorieën patiënten wordt, naast orthodontiepatiënten en (geestelijk) gehandicapten, onder meer aandacht besteed aan praktijkimplicaties voor patiënten met depressieve klachten, in rouwverwerking, of met eetstoornissen. Merkwaardig is overigens wel dat de behandeling van HIV-besmette personen geheel ontbreekt. Bij het onderwerp communicatie wordt, naast enige aandacht voor gesprekstechnieken, ook ethiek en de instemmingsvereiste van de patiënt betrokken.

In veel opzichten levert het boek een welkome aanvulling op de bestaande literatuur. In de eerste plaats is er groeiende aandacht voor de belangrijke sociale rol die de tandheelkunde vervult en loopt de literatuur daar tot nu toe nog enigszins op achter. Bovendien heeft het in het verleden in de tandheelkunde zeer zeker ontbroken aan aandacht voor de kracht van effectieve communicatie, de rode draad die in dit boek door alle onderwerpen heen loopt. Een sterke kant van dit boek is ook dat recente onderzoeken, ook van niet-Britse auteurs, waaronder diverse Nederlanders, worden aangehaald. Dat voorkomt dat het boek te zeer alleen een Britse sfeer zou uitademen. Het taalgebruik komt helder over en het boek besluit met een uiterst functionele index. Wie de behandelde onderwerpen op een rijtje zet, zal merken dat ze ook goed aansluiten bij de Nederlandse curriculumvereisten. Ook voor de 'éducation permanente' van de Nederlandse tandarts kan dit boek derhalve worden aanbevolen.

R.C. Gorter, Amsterdam

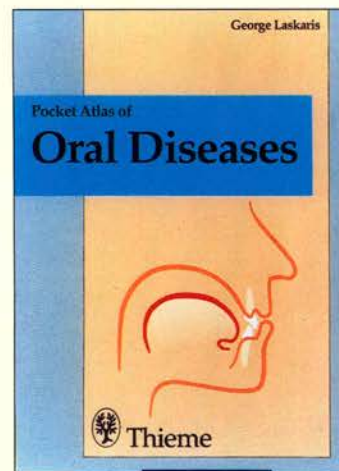
G. Laskaris. Pocket atlas of oral diseases. 277 bl., geïll. Stuttgart: Thieme Verlag, 1998. Prijs DM 48.00. ISBN 3 13 107471 X.

De schitterende kleurenatlas van de Griekse kaakchirurg G. Laskaris is thans in een handig en voordelig pocketformaat uitgegeven zonder dat de kwaliteit van de talrijke kleurenafbeeldingen daaronder heeft geleden.

De indeling in witte, rode, bruin-zwarte, erosieve en ulcererende laesies met daarnaast hoofdstukken over zwellingen van het bot, van de hals en afwijkingen van de lip, maken deze mini-atlas zeer geschikt voor gebruik in de dagelijkse praktijk. De besproken afwijkingen zijn van een beknopte tekst voorzien. Naast de mogelijke oorzaken wordt kort ingegaan op het klinische beeld, de differentiële diagnose en uiteraard op de behandeling. Een literatuurlijst ontbreekt, maar dat wordt nauwelijks als een gemis ervaren.

Vooraf vanwege het praktijkgerichte karakter van de atlas is aanschaf vooral aantrekkelijk voor tandartsen en kaakchirurgen. Wel is er, gelet op de beknoptheid van de tekst, een behoorlijke basiskennis op het gebied van mondziekten vereist.

I. van der Waal, Amsterdam

G. Zellin. Growth factors and bone regeneration. Implications of barrier membranes. Göteborg: Swedish Dental Journal, suppl. 129, 1998. Prijs SEK 250,-. ISBN 91 628 30392.

Het proefschrift van de tandarts Göran Zellin begint met een goed leesbare algemene inleiding over de structuur en de fysiologie van bot. Vervolgens geeft hij een uitgebreid overzicht van hormonen en groeifactoren die betrokken zijn bij de regulatie van het botmetabolisme. Ook besteedt Zellin uitgebreid aandacht aan de groeifactoren die bone morphogenetic proteins (BMP's) worden genoemd. Deze groeifactoren uit de transforming growth factor- β familie staan momenteel erg in de belangstelling vanwege hun stimulerend effect op de botvorming.

Op dit moment zijn er diverse methoden beschikbaar om botdefecten op te vullen, waarbij de gouden standaard nog steeds het autogene bottransplantaat is. Hij gaat ook in op het gebruik van membranen bij guided bone regeneration (GBR) of, in de parodontologie, guided tissue regeneration (GTR). In verschillende onderzoeken van de laatste tien jaar wordt een dragermateriaal met groeifactoren gecombineerd met een membraan. Tot deze categorie behoren ook de onderzoeken van de auteur zelf. De rationale achter deze gecombineerde methode is dat de groeifactor de botopbrengst verhoogt, terwijl het membraan de ingroei van andere bindweefselcellen voorkomt en de originele contouren van het bot behoudt.

In zijn eigen onderzoeken heeft de auteur gekeken naar de

effectiviteit van BMP-2, TGF- β 1 en FGF-2 in guided bone regeneration in verschillende diermodellen, al of niet in combinatie met een membraan. Het is moeilijk om verschillende onderzoeken met elkaar te vergelijken omdat zeer veel factoren van invloed kunnen zijn op de uitkomsten, zoals de diersoort, het type bot, het dragermateriaal, het type membraan en de onderzoeksduur. In zijn eerste onderzoek vergelijkt de auteur twee verschillende dragermaterialen voor BMP-2, een copolymeer van PLA/PGA en een derivaat van collageen, al of niet gecombineerd met een membraan van e-PTFE (Gore-Tex). Dit onderzoek in mandibuladefecten bij ratten laat inderdaad zien dat BMP-2 de vorming van bot stimuleert en dat het membraan botvorming buiten het defect voorkomt. Daarnaast concludeert de auteur dat het PLA/PGA een betere botregeneratie geeft dan het collageen. Deze vergelijking is echter niet goed te maken omdat er aan het PLA/PGA-allogeen wel bloed wordt toegevoegd maar niet aan het collageen. Bloed bevat behoorlijk wat groeifactoren zoals TGF- β en PDGF in de bloedplaatjes. Het is aardig dat deze onderzoeksgroep in een eerdere publicatie zelf heeft laten zien dat bloed de botvorming kan stimuleren. De andere twee groeifactoren laten een minder positief effect zien in dit model dan BMP-2. Het TGF- β laat zelfs een remming van de botvorming zien in combinatie met het membraan. Vervolgens wordt het BMP-2 met PLA/PGA en al of niet een e-PTFE membraan ook uitgetest in defecten in de radius van het konijn en in een osteoneogenesemodel op rattencalvaria. Ook deze onderzoeken laten zien dat de combinatie van BMP-2 met het membraan de beste resultaten geeft.

Al met al geeft dit proefschrift een goed leesbaar overzicht van de botbiologie en de ontwikkelingen binnen de guided bone/tissue regeneration.

J.W. von den Hoff, Nijmegen

J. Tams. Suitability of polylactide plates and screws for mandibular fracture fixation. 119 bl. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1998. Academisch Proefschrift. ISBN 90 367 0856 7.

In dit proefschrift borduurt de auteur voort op eerder onderzoek uit de Groningse onderzoeksschool over de bruikbaarheid van resorbeerbare materialen bij fractuurbehandeling. De auteur doet verslag van nader onderzoek naar de geschiktheid van poly L-lactide (PLLA) voor de behandeling

van mandibulafracturen bij mensen en naar de degradatie van PLLA op lange termijn. Verder bespreekt hij de geschiktheid van amorfe rubbergemodificeerde PLLA-platen en schroeven voor de fixatie van mandibulafracturen *in vivo*, alsmede de degradatie van dit materiaal *in vivo* en *in vitro*. Daarnaast geeft hij een precisering van de krachten die een rol spelen bij de belasting van (de behandelde) gefractureerde mandibula en

gebruikt hij daarvoor driedimensionale mathematische en *in vitro* modellen. Dit mondt ten slotte uit in een computermodelstudie naar de geschiktheid – in mechanisch opzicht – van PLA-plaatssystemen.

Het is de auteur gelukt om ondanks de complexe materie en de verscheidenheid de diverse studies fraai te compileren. Op basis van zijn computermodelonderzoeken rekt hij af met de ongeschiktheid van tweedimensionale modellen en bevestigt hij de juistheid van de uit de literatuur reeds bekende pleidooien voor een driedimensionaal denken. Hij komt tot een nadere precisering van de krachten en de benodigde stevigheid van osteosynthesen in relatie tot fractuurposities. Hierbij valt wellicht een kanttekening te maken ten aanzien van de vertaalbaarheid van de *in vitro* bevindingen naar uiteindelijke klinische haalbaarheid als de dimensies van de platen in ogenschouw worden genomen. De amorfe rubbergemodificeerde platen lijken een interessant alternatief voor het as-gepolymeriseerde PLLA-materiaal, dat vanwege degradatieaspecten (deels onverwachte) problemen op langere termijn blijft geven. De voorgestelde toepasbaarheid bij de 'mandibular swing'-operatie gaat echter voorbij aan het probleem van de osteolyse die door osteoradionecrose kan worden opgeroepen.

Dit proefschrift levert een belangrijke bijdrage aan de verdieping van het inzicht in de complexiteit van mandibulafracturen en de mogelijkheden en beperkingen van resorbeerbare materialen als fixatiemiddel. Het is duidelijk geïllustreerd en zeer leesvriendelijk van opmaak. Door het specialistische karakter is het vooral interessant voor kaakchirurgen, maar ook voor anderen die in de traumatologie zijn geïnteresseerd.

F.H.M. Kroon, Bloemendaal

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader in een van de volgende afleveringen worden besproken.

- A.G. Becking. Dilemmas in orthognathic surgery. Aspects of and controverses in patients with posttraumatic malocclusion, gender confirming facial surgery, mental retardation and obstructive sleep apnea syndrome. 125p. Amsterdam: Vrije Universiteit, 1998. Academisch proefschrift.
- K.H.M.E. de Lugt-Lustig. Volmondige zorg. 134 p., geïll. Utrecht: Uitgeverij Lemma bv, 1998. Prijs f 39.50. ISBN 90 5189 751 0
- A.M. Rabie, M.R. Urist (red). Bone formation and repair. Proceedings of the international symposium on formation and repair of mineralized extracellular matrix, Hong Kong, 18-19 october 1996. 222 bl., geïll. Amsterdam: Elsevier Science, 1997. Prijs f 312,70. ISBN 0 444 82652 1.
- M. Naeije, L.A.J. van Loon (red.) Craniomandibulaire functie en dysfunctie. 243 bl. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum, 1998. Prijs f 97.50 (geb.). ISBN 90 313 2202 4.
- J.A.Baart, G.J. van Reenen, I. van der Waal. Kaakchirurgie. Een leerboek en naslagwerk voor de tandheelkundige praktijk. 204 bl., geïll. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1998. Prijs f 74.50. ISBN 90 313 2524 4.

